

praktikon

Sociale veiligheid in en rond scholen

Aanvullende analyses personeel
V(S)O 2016

Wendy Nelen, MSc
Prof. dr. Ron Scholte

Nijmegen, augustus 2017
Praktikon B. V.

Sociale veiligheid in en rond scholen

Aanvullende analyses personeel V(S)O

Projectnummer: 34001596

Praktikon B.V.
Postbus 6909
6503 GK Nijmegen
www.praktikon.nl
praktikon@acsw.ru.nl

tel. 024-3615480
fax. 024-3611152

© 2017 Praktikon B.V.

Deze rapportage is geschreven onder auspiciën van een begeleidingscommissie. In de begeleidingscommissie zitten vertegenwoordigers van het ministerie van OCW, de VO-raad, de PO-raad, De Algemene Onderwijsbond, CNV Onderwijs en het bureau van VOION.

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden veeleelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Praktikon.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Hoofdstuk 1. Achtergrond	3
Hoofdstuk 2. Onderzoekopzet	4
2.1 Onderzoeksvraag	4
2.2 Statistische analyses	4
Hoofdstuk 3. Resultaten	6
3.1 Algemene gegevens met betrekking tot ervaren veiligheid van 2006-2016	6
3.2 Resultaten aanvullende analyses	6
3.2.1 Ervaren veiligheid in relatie tot locatie (stedelijkheid)	7
3.2.2 Ervaren veiligheid in relatie tot leeftijd	8
3.2.3 Ervaren veiligheid in relatie tot etniciteit (geboorteland)	9
3.2.4 Ervaren veiligheid in relatie tot sekse	9
3.2.5 Ervaren veiligheid in relatie tot de functie van de personeelsleden	10
3.2.6 Ervaren veiligheid in relatie tot denominatie van de school	10
3.2.7 Ervaren veiligheid in relatie tot omvang van de school en onderwijsvormen op de school (gegeven door leerkrachten; aanwezig op school)	11
3.2.8 Ervaren veiligheid in relatie tot veiligheidsbeleid van de school	14
3.2.9 Ervaren veiligheid in relatie tot veiligheidsmaatregelen van de school	15
Bijlage 1 - Veilig voelen op school	16
Bijlage 3 - Veiligheidsbeleid	18
Bijlage 4 - Veiligheidsmaatregelen	19

Hoofdstuk 1. Achtergrond

Aan de Veiligheidsmonitor 2016 hebben 2831 personeelsleden uit het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs deelgenomen. Dit zijn 2056 leerkrachten, 64 conciërges, 163 administratief medewerkers en 493 andere personeelsleden. Van de overige 55 personeelsleden zijn er geen gegevens over de functie die zij bekleeden. Van alle personeelsleden is 43,4% man en 56,6% vrouw, met een gemiddelde leeftijd van 43,98 jaar.

De Sociale Veiligheidsmonitor 2016 toonde aan dat 88% van de personeelsleden in het V(S)O zich veilig voelde. Dit percentage maakte eveneens duidelijk dat 12% zich niet veilig voelde.

Het feit dat 12% van de personeelsleden in het VO zich niet veilig voelde op school was voor het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) aanleiding om via aanvullende analyses meer inzicht te krijgen in de ervaren veiligheid onder personeelsleden binnen het VO. Het uiteindelijke doel van de aanvullende analyses is in kaart te brengen welke factoren op het niveau van de scholen en van de personeelsleden in het VO samenhangen met de ervaren veiligheid of onveiligheid van het personeel. De aanvullende analyses zijn door Praktikon uitgevoerd op de gegevens van het V(S)O uit de Sociale Veiligheidsmonitor 2016.

Hoofdstuk 2. Onderzoeksopzet

2.1 Onderzoeksvraag

De overkoepelende onderzoeksvraag voor het aanvullende onderzoek luidt: “In hoeverre verschilt de ervaren sociale veiligheid onder docenten en overige personeelsleden van het V(S)O in relatie tot:

- a) locatie (stedelijkheid)
- b) leeftijd van de personeelsleden
- c) etniciteit van de personeelsleden
- d) sekse van de personeelsleden
- e) de functie van de betrokkene
- f) denominatie van de school
- g) omvang van de school (aantal leerlingen)
- h) onderwijstype verzorgd door de leerkrachten
- i) aanwezige onderwijsvormen op de school
- j) sociaal veiligheidsbeleid van de school
- k) sociale veiligheidsmaatregelen van de school”

2.2 Statistische analyses

Het veilig voelen op school is bij de personeelsleden gemeten door het gemiddelde te berekenen van de antwoorden op de vraag ‘Hoe veilig voelt u zich, dit schooljaar, in, rond of op de volgende plaatsen?’, voor de zeven plaatsen die binnen de school vallen. Zie Bijlage 1 voor de vraagstelling en betreffende plaatsen in school.

Gezien er per school een ongelijke proportie van de personeelsleden heeft deelgenomen aan de Veiligheidsmonitor, is gekozen om hier in de analyses voor te corrigeren. Door dit te doen worden de categorieën per onderwerp zuiverder met elkaar vergeleken. De groepen zijn, met betrekking tot het veilig voelen op school, met elkaar vergeleken middels de ‘Complex Samples’ ‘General Linear Model’ functie (variantieanalyse) in SPSS 24.

De gegevens over denominatie, aanwezige onderwijstypes op school, veiligheidsbeleid, veiligheidsmaatregelen en aantal leerlingen zijn gebaseerd op de antwoorden die door de leidinggevende(n) van de schoollocatie zijn gegeven. Bij het aantal leerlingen, veiligheidsbeleid en veiligheidsmaatregelen is het gemiddelde genomen van alle deelnemende leidinggevendenden van de locatie, terwijl bij aanwezige onderwijstypes en denominatie het antwoord meegenomen wordt dat door de meeste leidinggevendenden gegeven is. In het geval dat leidinggevendenden meerdere schooltypen even vaak noemden, zijn VSO en PRO meegenomen in de analyses.

Bij alle resultaten van de analyses rapporteren we de bevindingen voor alle personeelsleden inclusief de leerkrachten, en apart voor alleen de leerkrachten. Significante verschillen worden in de tabellen aangeduid met verschillende

superscripts. Wanneer twee scores een verschillend superscript hebben (bijvoorbeeld score 1 heeft een ^a en score 2 heeft een ^b), betekent dit dat score 1 lager is dan score 2. Voor de lezer van de rapportage betekenen de superscripts dus dat ze in een oogopslag duidelijk maken welke getallen van elkaar verschillen.

Het kan voorkomen dat de resultaten met betrekking tot het ervaren veiligheidsgevoel beïnvloed worden door andere variabelen. Bijvoorbeeld, het kan zijn dat het verschil tussen mannen en vrouwen in ervaren veiligheid eigenlijk verklaard kan worden door bijvoorbeeld het onderwijstype, waarbij er meer vrouwen bij het ene onderwijstype zitten en meer mannen bij een ander onderwijstype. Bij een aantal factoren is daarom een verdere verdieping aangebracht via aanvullende analyses. Afhankelijk van de eigenschappen van de variabelen is gebruik gemaakt van de 'Complex Samples' 'Crosstabs' of de 'Complex Samples' 'General Linear Model' functie in SPSS 24 (respectievelijk kruistabel en variantieanalyse). Concreet is er verder ingezoomd op de ervaren veiligheid in relatie tot leeftijd, sekse, onderwijstype waaraan de leerkracht les geeft en veiligheidsbeleid. Er is onderzocht voor elk van deze variabelen of de ervaren veiligheid samenhangt met:

- . stedelijkheid
- . onderwijstype op locatie
- . onderwijstype waaraan de leerkracht les geeft
- . omvang van de school
- . functie van de persoon
- . veiligheidsbeleid op school
- . veiligheidsmaatregelen die uitgevoerd worden

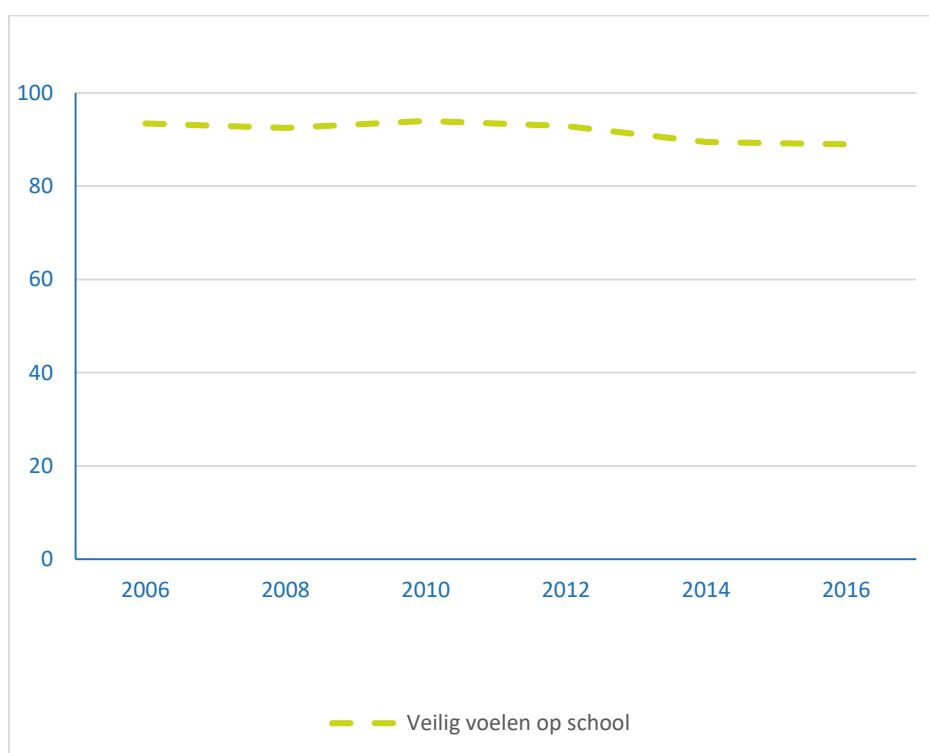
Hoofdstuk 3. Resultaten

3.1 Algemene gegevens met betrekking tot ervaren veiligheid van 2006-2016

Van alle personeelsleden (leerkrachten en andere personeelsleden gezamenlijk) voelt 88% zich in 2016 veilig, 12% voelt zich onveilig. De gevoelens van veiligheid op of rond school volgens de personeelsleden kennen een redelijk stabiel beeld over de jaren tussen 2006 en 2016, met percentages ervaren veiligheid die schommelen rond de 90%.

Wel zien we in 2014 dat het veiligheidsgevoel van leerkrachten gedaald is ten opzichte van voorgaande jaren, 2016 lijkt een stabilisering van de situatie in 2014 (zie Figuur 1).

Figuur 1 - Veiligheidsgevoel van onderwijspersoneel v(s)o (2006 - 2016)

3.2 Resultaten aanvullende analyses

Er is onderzocht in hoeverre de tien factoren de ervaren veiligheid kunnen verklaren. Wanneer alle factoren gezamenlijk onderzocht worden, verklaren ze samen 7% van de ervaren veiligheid. Vanuit beleidsmatig oogpunt zou verondersteld kunnen worden dat dit een laag percentage is en dat men dus weinig met dit resultaat kan. Toch is in

sociaal wetenschappelijk onderzoek een percentage van 7% heel gebruikelijk wanneer men probeert gedrag te voorspellen. Daarbij komt dat het overgrote deel van de medewerkers (88%) zich veilig, en een minderheid (12%) zich niet veilig voelt.

Als er 7% verklaard wordt betekent dat dat er 93% niet verklaard wordt. Dat komt doordat er altijd factoren zullen meespelen die niet in het onderzoek zijn meegenomen. Te denken valt aan individuele factoren (niet alle leerkrachten ervaren dezelfde situatie op dezelfde manier) of aan verschillen tussen klassen (in niet alle klassen komt evenveel regelovertrekend of agressief gedrag voor). Naast de tien onderzochte factoren die 7% van de ervaren veiligheid verklaren, spelen dus nog andere factoren een belangrijke rol. Van de tien factoren die hier zijn onderzocht, blijken met name de sekse van de personeelsleden en de op school aanwezige onderwijsvormen belangrijke voorspellers voor de ervaren veiligheid (zie ook Bijlage 2).

In deze overkoepelende analyses is onderzocht in hoeverre alle variabelen *samen* de ervaren veiligheid voorspellen. Hierbij is de onderlinge samenhang van alle factoren meegenomen, wat tot andere resultaten leidt dan wanneer alle factoren apart onderzocht worden wat betreft hun voorspellende waarde. Om meer inzicht te krijgen in mogelijke verschillen in ervaren veiligheid tussen mannelijke en vrouwelijke personeelsleden, personeelsleden van grote versus kleinere scholen et cetera, zijn vervolgens alle factoren los van elkaar onderzocht.

3.2.1 Ervaren veiligheid in relatie tot locatie (stedelijkheid)

Om de ervaren veiligheid in relatie tot locatie (stedelijkheid) te onderzoeken is er een gebiedsindeling gemaakt die gebaseerd is op de geografische spreiding en stedelijkheid van gemeenten in Nederland. Gemeenten behoren tot de kern van agglomeraties van de vier grootste steden (G4), tot de daaropvolgende grootste stedelijke gebieden (G18), de stadsgewesten, en daarbuiten het platteland. Zoals in Tabel 1 te zien is, voelt een hoger percentage personeelsleden zich veilig op scholen op het platteland (90,7%) dan in de vier grote steden (83,8%).

Wanneer de ervaren veiligheid van leerkrachten afzonderlijk bekeken wordt, zien we hetzelfde beeld, hoewel alle percentages een fractie hoger liggen: meer leerkrachten van scholen op het platteland (91%) voelen zich veiliger dan leerkrachten van scholen in de G4 (85,2%).

Tabel 1. Ervaren veiligheid in relatie tot de locatie van de school

	G4	G18	Stadsgewesten	Platteland
	% (n = 439)	% (n = 954)	% (n = 514)	% (n = 869)
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)				
Veilig voelen op school	83,8 ^a	88,2 ^{a, b}	87,6 ^{a, b}	90,7 ^b
Alleen leerkrachten	(n = 339)	(n = 678)	(n = 378)	(n = 661)
Veilig voelen op school	85,2 ^a	89,1 ^{a, b}	88,6 ^{a, b}	91,0 ^b

Noot: getallen met alleen een ^a verschillen van getallen met alleen een ^b;
Getallen met zowel een ^a als een ^b verschillen niet van elkaar en niet van getallen met alleen een ^a of alleen een ^b

3.2.2 Ervaren veiligheid in relatie tot leeftijd

Om de ervaren veiligheid in relatie tot leeftijd te onderzoeken is er een indeling gemaakt in leeftijdsgroepen: tot en met 30 jaar, 31- 40 jaar, 41 - 50 jaar, 51 - 60 jaar, en 61 jaar en ouder. Uit de resultaten van alle personeelsleden samen blijkt dat de jongste groep personeelsleden (tot en met 30 jaar) zich minder veilig voelt (85,5%) dan de groepen personeelsleden in de leeftijd 31-40 jaar (88,7%), en 51-60 jaar (90,4%). De andere leeftijdsgroepen van de personeelsleden verschillen niet in het percentage dat zich veilig voelt.

Bezien we de leerkrachten afzonderlijk dan voelt ook hier de jongste leeftijdsgroep zich minder veilig dan de 31-40 jarigen, en 51-60 jarigen, maar ook minder veilig dan de 41-50 jarigen.

Tabel 2. Ervaren veiligheid in relatie tot leeftijd van de personeelsleden

	t/m 30 jaar %	31 t/m 40 jaar %	41 t/m 50 jaar %	51 t/m 60 jaar %	61 jaar en ouder %
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)	(n = 710)	(n = 594)	(n = 554)	(n = 708)	(n = 210)
Veilig voelen op school	85,5 ^a	88,7 ^b	88,2 ^{a, b}	90,4 ^b	88,5 ^{a, b}
Alleen leerkrachten	(n = 561)	(n = 483)	(n = 379)	(n = 490)	(n = 143)
Veilig voelen op school	86,0 ^a	89,6 ^b	90,0 ^b	91,0 ^b	89,3 ^{a, b}

Noot: getallen met alleen een ^a verschillen van getallen met alleen een ^b

Vervolgens hebben we onderzocht of de verschillen in veiligheidsgevoel tussen de leeftijdsgroepen beïnvloed werden door stedelijkheid, aanwezige onderwijstypes op de locatie, aantal leerlingen of onderwijstype waaraan leerkrachten lesgeven. Dat blijkt niet zo te zijn. Wel is het zo dat in de leeftijdsgroep 41 t/m 60, waar een hoog veiligheidsgevoel bestaat, een oververtegenwoordiging is van administratieve medewerkers. Dit is tegenstrijdig met het algemene beeld dat administratieve

medewerkers zich minder veilig voelen dan overig personeel, maar is te verklaren doordat het hier om een kleine groep gaat.

3.2.3 Ervaren veiligheid in relatie tot etniciteit (geboorteland)

Ervaren veiligheid in relatie tot etniciteit is onderzocht door de personeelsleden in te delen op basis van het geboorteland: Nederland of ander land dan Nederland. Een nadere onderverdeling van de andere landen is, vanwege de kleine aantallen per land, niet mogelijk. De resultaten wijzen er op dat etniciteit niet samenhangt met ervaren veiligheid. Er is geen verschil in het percentage personeelsleden met een Nederlandse achtergrond dat zich veilig voelt en personeelsleden met een niet-Nederlandse achtergrond. Dat het verschil niet significant is, terwijl het toch redelijk groot is, heeft te maken met het kleine aantal personeelsleden dat uit een ander land dan Nederland komt.

Wanneer we kijken naar de leerkrachten afzonderlijk zien we dat er geen verschillen zijn tussen leerkrachten met een Nederlandse en leerkrachten met een niet-Nederlandse achtergrond wat betreft de ervaren veiligheid.

Tabel 3. Ervaren veiligheid in relatie tot geboorteland van de personeelsleden

	Nederland %	Ander land dan Nederland %
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)	(n = 2418)	(n = 151)
Veilig voelen op school	89,4	83,7
Alleen leerkrachten	(n = 1788)	(n = 121)
Veilig voelen op school	90,0	86,8

3.2.4 Ervaren veiligheid in relatie tot sekse

Mannen voelen zich in het algemeen veiliger dan vrouwen. Van alle personeelsleden geeft 92,5% van de mannen aan zich veilig te voelen, voor de vrouwen is dat significant minder, namelijk 86,2%.

Dit patroon zien we ook terug wanneer alleen de leerkrachten bekeken worden: van de mannelijke leerkrachten voelt zich 92,5% veilig op school, bij de vrouwelijke leerkrachten is dat 87,3%.

Tabel 4. Ervaren veiligheid in relatie tot sekse van de personeelsleden

	Vrouw %	Man %
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)	(n = 1468)	(n = 1126)
Veilig voelen op school	86,2 ^a	92,5 ^b
Alleen leerkrachten	(n = 1035)	(n = 892)
Veilig voelen op school	87,3 ^a	92,5 ^b

Noot: getallen met alleen een ^a verschillen van getallen met alleen een ^b.

Ook hier is onderzocht of de sekseverschillen in ervaren veiligheid mogelijk verklaard kunnen worden door de factoren stedelijkheid, aanwezige onderwijstypes op de locatie, aantal leerlingen, of onderwijstype waaraan de leerkrachten lesgeven. Dat blijkt niet het geval te zijn.

3.2.5 Ervaren veiligheid in relatie tot de functie van de personeelsleden

Er zijn vier soorten functies onderscheiden onder de personeelsleden: leerkrachten, conciërge, administratief medewerkers, en anders. De leerkrachten vormen daarbij veruit de grootste groep personeelsleden. De groep anders bestaat onder andere uit ICT ondersteuners, decanen, kantinemedewerker, management, beleidsmedewerkers, onderwijsassistenten en ambulante begeleiders. De administratief medewerkers voelden zich minder veilig dan de leerkrachten en de personeelsleden met andere functies. De conciërges lijken zich ook minder veilig te voelen dan de leerkrachten en personeelsleden met andere functies, maar omdat het hier om een zeer kleine groep gaat, is dat verschil niet significant.

Tabel 5. Ervaren veiligheid in relatie tot de functie van de personeelsleden

	Leerkracht %	Conciërge (OOP) %	Administratief (OOP) %	Anders %
	(n = 2056)	(n = 64)	(n = 163)	(n = 493)
Veilig voelen op school	89,0 ^b	82,4 ^{a, b}	81,7 ^a	87,7 ^b

Noot: getallen met alleen een ^a verschillen van getallen met alleen een ^b;

Getallen met zowel een ^a als een ^b verschillen niet van elkaar én niet van getallen met alleen een ^a of alleen een ^b.

3.2.6 Ervaren veiligheid in relatie tot denominatie van de school

Er zijn vijf typen scholen onderscheiden op basis van de denominatie: algemeen bijzonder onderwijs, openbaar, protestants-christelijk, reformatorisch, rooms-katholiek, en samenwerkingscholen. De personeelsleden van de scholen met een met

een reformatorische (91,4%) of een rooms-katholieke signatuur (92,9%) voelen zich het meest veilig. Personeelsleden van de laatstgenoemde scholen voelen zich veiliger dan personeelsleden van de protestants-christelijke, algemeen bijzondere scholen en openbare scholen. Er is geen verschil in het veiligheidsgevoel van personeelsleden tussen scholen met een algemeen bijzonder, openbaar, protestants-christelijk signatuur of een samenwerkingschool.

Dit beeld zien we ook terug wanneer de ervaren veiligheid van alleen de leerkrachten gerelateerd wordt aan de denominatie van de school: leerkrachten op reformatorische en katholieke scholen voelen zich het meest veilig.

Tabel 6. Ervaren veiligheid in relatie tot denominatie van de school

	Algemeen bijzonder %	Openbaar %	Protestants -Christelijk %	Reformato- risch %	Rooms- Katholiek %	Samenwer- kingsschool %
Alle personeels- leden (incl. leerkrachten)	(n = 525)	(n = 916)	(n = 336)	(n = 171)	(n=419)	(n=409)
Veilig voelen op school	85,6 ^{a, c}	88,6 ^{a, c}	84,9 ^c	91,4 ^{a, b}	92,9 ^b	87,0 ^{a, b, c}
Alleen leerkrachten	(n = 394)	(n = 679)	(n = 247)	(n = 112)	(n = 314)	(n = 310)
Veilig voelen op school	86,6 ^{a, b, c}	88,9 ^{a, c}	87,3 ^c	91,5 ^{a, b}	93,5 ^b	88,2 ^{a, b, c}

Noot: getallen met alleen een ^a, een ^b, of een ^c verschillen onderling van elkaar. Getallen met zowel een ^a als een ^b en of een ^c verschillen niet van elkaar.

3.2.7 Ervaren veiligheid in relatie tot omvang van de school en onderwijsvormen op de school (gegeven door leerkrachten; aanwezig op school)

Wanneer gekeken wordt naar de omvang van de school en de onderwijsvormen die gegeven worden (door de leerkrachten en op de school in het algemeen), dan valt op dat deze factoren afzonderlijk en in combinatie met elkaar invloed hebben op de ervaren veiligheid.

Omvang van de school

Er zijn vijf categorieën van scholen samengesteld op basis van de leerlingaantallen, variërend van scholen met 1-249, 250-499, 500-999, 1000-1499, en meer dan 1500 leerlingen. Personeelsleden van de grootste scholen in termen van leerlingaantallen (meer dan 1500 leerlingen) voelen zich over het algemeen het veiligst, veiliger dan personeelsleden op de kleinere scholen met leerlingaantallen tot maximaal 1000 leerlingen.

Voor de leerkrachten geldt hetzelfde patroon van ervaren veiligheid: op de grootste scholen voelen de leerkrachten zich veiliger dan op scholen met minder dan 1000 leerlingen.

Tabel 7. Ervaren veiligheid in relatie tot omvang van de school (aantal leerlingen)

	1-249	250-499	500-999	1000-1499	>1500
	%	%	%	%	%
Alle personeels-leden (incl. leerkrachten)	(n = 500)	(n = 662)	(n = 673)	(n = 750)	(n = 152)
Veilig voelen op school	87,3 ^{a, c}	88,8 ^{a, c}	83,6 ^c	91,4 ^{a, b}	92,8 ^b
Alleen leerkrachten	(n = 330)	(n = 496)	(n = 510)	(n = 573)	(n = 121)
Veilig voelen op school	86,9 ^a	89,3 ^{a, c}	84,9 ^a	92,5 ^{b, c}	93,9 ^b

Noot: getallen met alleen een ^a, een ^b, of een ^c verschillen onderling van elkaar. Getallen met zowel een ^a als een ^b en of een ^c verschillen niet van elkaar.

Onderwijstype verzorgd door de leerkrachten

Om de ervaren veiligheid van de leerkrachten in relatie tot het onderwijstype waarin ze onderwijs geven te onderzoeken, is er een indeling in vier typen gemaakt. Te weten speciaal onderwijs, praktijkonderwijs, VMBO, en HAVO/VWO. Bij deze indeling gaat het om het hoogste onderwijstype waarvoor de leerkracht onderwijs verzorgt. Het is mogelijk dat leerkrachten meerdere typen onderwijs verzorgen (bijvoorbeeld HAVO/VWO en VMBO), maar alleen het hoogste type wordt voor een leerkracht meegenomen in de analyses.

De resultaten laten zien dat leerkrachten die onderwijs geven aan de HAVO/VWO zich over het algemeen veiliger voelen dan leerkrachten die onderwijs verzorgen aan het speciaal onderwijs of het VMBO.

Tabel 8. Ervaren veiligheid in relatie tot gegeven onderwijstype door leerkrachten

	Speciaal Onderwijs	Praktijkonderwijs	VMBO	HAVO/VWO
	%	%	%	%
Alleen leerkrachten	(n = 210)	(n = 166)	(n = 867)	(n = 813)
Veilig voelen op school	85,4 ^a	89,8 ^{a, b}	87,0 ^a	91,9 ^b

Noot: getallen met alleen een ^a verschillen van getallen met alleen een ^b; Getallen met zowel een ^a als een ^b verschillen niet van elkaar én niet van getallen met alleen een ^a of alleen een ^b.

Aanwezige onderwijsvormen op de schoollocatie

Er is eveneens onderzocht of de ervaren veiligheid verschilt in relatie tot het onderwijstype dat aangeboden wordt op de schoollocatie. Scholen kunnen één enkel onderwijstype aanbieden maar het is ook mogelijk dat scholen meerdere typen

aanbieden, zoals bijvoorbeeld VMBO/HAVO/VWO. De grote lijn van de resultaten is dat personeelsleden die op locaties werken waar uitsluitend op VWO niveau of de combinatie van VMBO/HAVO-niveau onderwijs aangeboden wordt, zich veiliger voelen dan de personeelsleden op scholen met uitsluitend VSO, PRO, en VMBO, of de combinatie tussen VMBO/HAVO/VWO.

Tabel 9. Ervaren veiligheid in relatie tot de onderwijstypen op de school

	VSO	PRO	VMBO	VWO	VMBO/ HAVO	HAVO/ VWO	VMBO/ HAVO/ VWO
	%	%	%	%	%	%	%
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)	(n = 436)	(n = 452)	(n = 919)	(n = 69)	(n = 112)	(n = 190)	(n = 568)
Veilig voelen op school	87,9 ^a	88,3 ^a	86,4 ^a	96,2 ^{b, c}	94,4 ^{b, c}	90,3 ^{a, c}	88,2 ^a
Alleen leerkrachten	(n = 277)	(n = 306)	(n = 708)	(n = 62)	(n = 83)	(n = 151)	(n = 434)
Veilig voelen op school	87,5 ^a	88,8 ^a	87,3 ^a	95,8 ^{b, c}	95,3 ^{b, c}	92,3 ^{a, c}	89,3 ^a

Noot: getallen met alleen een ^a, een ^b, of een ^c verschillen onderling van elkaar. Getallen met zowel een ^a als een ^b en of een ^c verschillen niet van elkaar.

Ook hier is onderzocht of de verschillen in ervaren veiligheid tussen de verschillende schoolgroottes en onderwijsvormen waarin wordt lesgegeven mogelijk verklaard kunnen worden door de factoren stedelijkheid, aanwezig veiligheidsbeleid en de aanwezige veiligheidsmaatregelen. Dat blijkt niet het geval te zijn.

De verschillen tussen scholen met verschillende groottes en tussen hoogste onderwijstype waaraan leerkrachten lesgeven verdwijnen wanneer deze twee factoren voor elkaar gecontroleerd worden. Dit betekent dat leerlingaantal of onderwijstype waaraan de leerkracht lesgeeft individueel het veiligheidsgevoel van personeelsleden niet verklaren, maar dat juist de combinatie van deze twee factoren ertoe doet. In het algemeen voelen leerkrachten in HAVO/VWO zich veiliger dan leerkrachten in de overige onderwijstypes, behalve op scholen met leerlingaantallen tussen de 500 en 999; op scholen met deze omvang voelen ze zich even veilig als de leerkrachten in de overige onderwijstypes.

Wanneer gekeken wordt naar de combinatie tussen schoolgrootte en hoogste onderwijstype waaraan de leerkrachten lesgeven, dan valt op dat leerkrachten in het SO en PRO voornamelijk op scholen tot 500 leerlingen werken. Leerkrachten die als hoogste niveau lesgeven aan VMBO zijn voornamelijk werkzaam op scholen tussen 500 en 999 leerlingen. En leerkrachten die als hoogste niveau lesgeven aan HAVO/VWO werken voornamelijk op scholen met 1000 of meer leerlingen.

Door de vele categorieën bij de aanwezige onderwijsvormen op de scholen was het niet mogelijk om via kruistabellen en regressie analyses hier verder op in te zoomen. Ook bleek het niet mogelijk om de categorieën op een zinvolle manier samen te voegen om de analyses wel uit te kunnen voeren.

3.2.8 Ervaren veiligheid in relatie tot veiligheidsbeleid van de school

Expliciet veiligheidsbeleid in het V(S)O is gemeten door middel van negen concrete aspecten, variërend van het hebben van een uitgewerkt veiligheidsbeleid ter preventie van incidenten tot het vaststellen van incidenten en het gebruik van de gegevens om het beleid bij te stellen (zie Bijlage 3). Om te onderzoeken in hoeverre het veiligheidsbeleid op de scholen samenhangt met de ervaren veiligheid zijn er vier groepen scholen samengesteld, gebaseerd op het percentage van de negen aspecten van het veiligheidsbeleid dat aanwezig is op een school: 20-40%, 40-60%, 60-80%, en 80-100%. Er zijn geen scholen die minder dan 20% van de mogelijke veiligheidsaspecten geïmplementeerd hebben.

De indeling toont aan dat bij 45% van de personeelsleden de school 80 tot 100% van alle mogelijke beleidsaspecten geïmplementeerd heeft, terwijl bij 32% van de personeelsleden de school 60 tot 80% van alle mogelijke beleidsmaatregelen geïmplementeerd heeft. Bij een klein deel van alle personeelsleden (2%) heeft de school 20-40% van alle beleidsaspecten geïmplementeerd.

Vergelijking van de vier groepen wat betreft de ervaren veiligheid toont aan dat zowel alle personeelsleden gezamenlijk, als de leerkrachten apart, zich minder veilig voelen op scholen met een veiligheidsbeleid van 80-100% dan op scholen met een veiligheidsbeleid van 60-80%. Ze voelen zich echter even veilig als personeelsleden of leerkrachten op scholen met een lager veiligheidsbeleid dan 60-80%.

Een mogelijke verklaring voor dit beeld is dat scholen waar het relatief onveilig is op basis daarvan zich meer richten op het veiligheidsbeleid. Anderzijds is het ook mogelijk dat personeelsleden op scholen die zich erg richten op het veiligheidsbeleid zich meer bewust zijn van mogelijke onveiligheid en dit daardoor ook sneller rapporteren. Hier is geen verder onderzoek naar gedaan, waardoor dit speculaties blijven.

Tabel 10. Ervaren veiligheid in relatie tot het aanwezige veiligheidsbeleid op school

	20,01 - 40%	40,01 - 60%	60,01 - 80%	80,01 - 100%
	%	%	%	%
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)	(n = 58)	(n = 605)	(n = 885)	(n = 1243)
Veilig voelen op school	84,8 ^{a, b}	88,4 ^{a, b}	91,2 ^a	86,1 ^b
Alleen leerkrachten	(n = 47)	(n = 472)	(n = 651)	(n = 893)
Veilig voelen op school	84,7 ^{a, b}	90,1 ^{a, b}	91,8 ^a	86,6 ^b

Noot: getallen met alleen een ^a verschillen van getallen met alleen een ^b;

Getallen met zowel een ^a als een ^b verschillen niet van elkaar én niet van getallen met alleen een ^a of alleen een ^b.

Vervolgens is onderzocht of de verschillen in ervaren veiligheid op scholen die meer of minder dan 80% van alle mogelijke beleidsmaatregelen hebben geïmplementeerd verklaard kunnen worden door de factoren schoolgrootte, onderwijstype waaraan

leerkrachten lesgeven en mate waarin veiligheidsmaatregelen geïmplementeerd zijn. Dat blijkt niet zo te zijn.

Wel blijkt dat als scholen in de G4 een intensief beleid voeren qua veiligheid, ze lager scoren op ervaren veiligheid dan scholen in de overige gebieden met een intensief beleid. Het valt op dat voornamelijk in stadsgewesten meer wordt gedaan met betrekking tot het veiligheidsbeleid, terwijl op plattelandsscholen naar verhouding minder wordt ingezet op veiligheidsbeleid.

3.2.9 Ervaren veiligheid in relatie tot veiligheidsmaatregelen van de school

Er zijn negen concrete veiligheidsmaatregelen uitgevraagd in de Veiligheidsmonitor, variërend van het aanwezig zijn van surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes tot aan het weten in welke gevallen er bij de politie aangifte gedaan kan worden (zie Bijlage 4). Om de ervaren veiligheid in relatie tot de aanwezige veiligheidsmaatregelen te onderzoeken is eveneens een indeling in vier groepen gemaakt, die de percentages weergeven van aanwezige veiligheidsmaatregelen: 20-40%, 40-60%, 60-80%, en 80-100%. Geen van de onderzochte scholen heeft minder dan 20% van de mogelijke maatregelen in haar beleid zitten.

Uit de analyses blijkt dat de mate waarin er veiligheidsmaatregelen aanwezig zijn, niet samenhangt met de ervaren veiligheid. Dat geldt zowel voor alle personeelsleden gezamenlijk als voor de leerkrachten apart. Hoewel er kleine verschillen bestaan in ervaren veiligheid tussen de groepen (de percentages variëren van 87.4% tot 91.2%), zijn deze niet significant.

Tabel 11. Ervaren veiligheid in relatie tot aanwezige veiligheidsmaatregelen

	20,01 - 40%	40,01 - 60%	60,01 - 80%	80,01 - 100%
	%	%	%	%
Alle personeelsleden (incl. leerkrachten)	(n = 100)	(n = 503)	(n = 1045)	(n = 1143)
Veilig voelen op school	90,3	91,2	87,4	87,4
Alleen leerkrachten	(n = 86)	(n = 404)	(n = 750)	(n = 823)
Veilig voelen op school	90,1	92,3	88,6	87,6

Bijlage 1 - Veilig voelen op school

Hoe veilig voelt u zich, dit schooljaar, in, rond of op de volgende plaatsen?

Wij bedoelen hier uw gevoel ten aanzien van de sociale veiligheid.

- In de klas
- Studie- of werklokalen
- Op de gangen
- Kantine leerlingen, aula
- Docentenkamer
- Toiletten
- Hal, kluisjes

Bijlage 2- Totale verklaarde variantie van ervaren geweld

De totale verklaarde variantie van de tien voorspellers van ervaren veiligheid is 7%. In deze bijlage staat weergegeven welke factoren significant bijdragen aan de verklaarde variantie.

Factoren met een * dragen significant ($p < .05$) bij aan de gevoelens van veiligheid, wanneer voor alle andere factoren gecontroleerd wordt. Factoren met een # dragen marginaal significant ($p < .10$) bij aan de gevoelens van veiligheid, wanneer voor alle andere factoren gecontroleerd wordt.

1. Sekse van de personeelsleden*
2. Aanwezige onderwijsvormen op de school*
3. De functie van de betrokkene[#]
4. Sociaal veiligheidsbeleid van de school[#]
5. Omvang van de school (aantal leerlingen)[#]
6. Etniciteit van de personeelsleden
7. Locatie (stedelijkheid)
8. Sociale veiligheidsmaatregelen van de school
9. Leeftijd van de personeelsleden
10. Denominatie van de school

Bijlage 3 - Veiligheidsbeleid

Veiligheidsbeleid en incidentregistratie V(S)O

- Er is een uitgewerkt veiligheidsbeleid voor de preventie van incidenten
- Er is een pestprotocol dat bij alle leerlingen en ouders bekend is
- Er is een draaiboek voor het afhandelen van verschillende typen incidenten
- Na incidenten wordt de surveillance binnen en buiten het gebouw tijdelijk opgevoerd
- Ieder schooljaar wordt geregistreerd welke incidenten zich voordoen
- De locatie registreert incidenten met behulp van een standaard digitaal systeem
- Voor ieder is vastgelegd welke incidenten het personeel aan de directie doorgeeft
- Voor ieder is vastgelegd welke incidenten de leerlingen aan de directie doorgeven
- Gegevens over de sociale veiligheid worden gebruikt voor zelfevaluatie en het bijstellen van het schoolbeleid

Bijlage 4 - Veiligheidsmaatregelen

Maatregelen met betrekking tot het veiligheidsbeleid van scholen in het V(S)O

- Er is surveillance binnen en buiten het gebouw tijdens pauzes, wisseling van lessen, en tussenuren van leerlingen
- School- of gedragsregels zijn zichtbaar aanwezig in alle lokalen en gemeenschappelijke ruimten
- Onderwijsgevend en ondersteunend personeel wordt geschoold op het terrein van de sociale veiligheid
- Er is (jaarlijkse) aandacht in alle groepen / klassen aan agressie en geweld door middel van projecten of themalessen
- Er zijn school- of gedragsregels die bij alle leerlingen en ouders bekend zijn
- Er is een gedragscode voor alle leden van het personeel die de omgang met leerlingen en ouders betreft
- Er zijn afspraken over veilig gebruik van internet en email binnen de school
- Er is vastgesteld welke rollen verschillende personen in school (schoolleider, mentor) spelen in het afhandelen van incidenten
- Men weet in welke gevallen er bij de politie aangifte gedaan kan worden

Colofon

Praktikon BV is een zelfstandige en onafhankelijke organisatie voor onderzoek en ontwikkeling in de jeugdzorg en onderwijs gerelateerde zorg. Praktikon wil instellingen voor jeugdzorg en scholen voor speciaal onderwijs helpen hun werk bij de aanpak van opgroei- en opvoedingsproblemen zo goed mogelijk te doen. Praktikon hoopt hiermee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van het werk en aan het verantwoorden hiervan. Vanuit deze doelstellingen wordt samengewerkt met de Radboud Universiteit Nijmegen en de Stichting Entréa, een organisatie voor jeugdzorg, onderwijs, onderzoek in Gelderland.

Over de auteurs

Wendy Nelen, MSc is als senior onderzoeker verbonden aan Praktikon.

Prof. dr. Ron Scholte, is directeur van Praktikon en bijzonder hoogleraar Effectiviteit en Professionalisering in de Jeugdzorg bij de Radboud Universiteit Nijmegen en Tilburg Universiteit.